

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Центральноукраїнського
державного університету імені
Володимира Винниченка
доктор юридичних наук, професор

Свген СОБОЛЬ

«13» листопада 2025 р.

ВИТЯГ

з протоколу №1 від 13 листопада 2025 року засідання фахового семінару про наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертації Наливайка Олега Юрійовича на тему: «Адміністративно-правові засади громадського контролю за діяльністю органів судової влади в Україні», подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право, спеціальність 081 Право

Присутні:

доктор юридичних наук, професор Соболев С.Ю. (науковий керівник), доктор юридичних наук, професор Манжула А.А., доктор юридичних наук, професор Гриценко В.Г., доктор юридичних наук, професор Кондратенко В.М., кандидат юридичних наук, доцент Сокурченко О.А., кандидат юридичних наук, доцент Максименко П.В., кандидат юридичних наук, доцент Зеленко І.П., кандидат юридичних наук, доцент Окопник О.М.

З присутніх – 4 доктори юридичних наук та 4 кандидати юридичних наук – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертації Наливайка Олега Юрійовича на тему: «Адміністративно-правові засади громадського контролю за діяльністю органів судової влади в Україні», подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право, спеціальність 081 Право щодо її рекомендації для попереднього розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Слухали:

Доповідь здобувача ступеня доктора філософії Наливайка О.Ю. на тему «Адміністративно-правові засади громадського контролю за діяльністю органів судової влади в Україні», поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

Доповідач обґрунтував актуальність обраної теми, визначив мету, завдання, методологію, сформулював об'єкт і предмет дослідження,

виклав основні наукові положення та висновки, що виносяться на захист, вказав науково-практичну значущість роботи, зазначив про впровадження результатів дослідження.

Вибір теми дисертації зумовлений нагальною потребою українського суспільства у підвищенні ефективності правосуддя та відновленні довіри до судових інституцій. У контексті глибоких політико-правових трансформацій та тривалого воєнного стану питання відкритості, підзвітності та громадської участі в судовому процесі набуває правового та стратегічного значення для збереження функціонування основ державності.

Попри проведення численних судових реформ, імплементацію антикорупційних механізмів і нормативне закріплення принципів прозорості, рівень довіри до судової системи залишається критично низьким. Серед причин – відсутність реальних засобів впливу на судову діяльність, обмежений доступ до механізмів контролю, а також переважно декларативний характер правових норм у цій сфері.

У складних умовах воєнного часу, коли особливо загострюється потреба у захисті прав і свобод людини, громадський контроль виконує не лише запобіжну, а й стабілізаційну функцію. Його ефективне правове забезпечення дозволяє виявляти зловживання, знижувати корупційні ризики, підвищувати рівень довіри до судових інституцій, зміцнюючи загальну легітимність державної влади.

Означена проблематика є також вкрай важливим елементом євроінтеграційної політики України. Вимоги до прозорості, відкритості та участі громадськості у прийнятті рішень, які закріплені в стандартах Європейського Союзу і Ради Європи (зокрема Acquis ЄС, рекомендаціях Європейської комісії з питань ефективності правосуддя (CEPEJ), Групи держав проти корупції (GRECO), Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії)), вимагають адаптації вітчизняного законодавства з урахуванням правових і соціальних реалій. Без дотримання специфіки українського контексту автоматичне, непродумане перенесення європейських моделей залишається неефективним.

Впровадження цифрових рішень в адміністративні процеси створює додаткові умови для посилення громадського контролю: електронні реєстри, онлайн-звернення, відкриті платформи гарантують нові форми участі. Водночас це породжує нові виклики правового регулювання – як от питання захисту персональних даних, юридичної сили електронних процедур, а також доступності таких знарядь для всіх категорій громадян й недержавних інституцій.

З огляду на зазначене, дослідження спрямовано на виявлення актуальних адміністративно-правових засад забезпечення організації та належного здійснення громадського контролю, його нормативного удосконалення, адаптацію до міжнародних, європейських стандартів і підвищення ролі населення у формуванні відкритості судової системи.

Структура та обсяг дисертації зумовлена метою і логікою дослідження та складається з анотації державною та англійською мовами, вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

По завершенню доповіді Наливайку О.Ю.присутніми були поставлені такі **запитання:**

Кондратенко В.М.: Яке місце інституту громадського контролю у механізмі демократичного врядування в судовій сфері та як він впливає на довіру суспільства до правосуддя?

Відповідь: Дякую за запитання. Інститут громадського контролю в системі судової влади є ключовим елементом демократичного врядування, оскільки формує зворотний зв'язок між громадянами та судами, забезпечуючи прозорість та підзвітність діяльності суддівського корпусу. Його ефективність прямо корелює з рівнем довіри суспільства до суду, адже можливість громадськості спостерігати, оцінювати й реагувати на порушення зміцнює легітимність судової системи. У межах дослідження доведено, що контрольні механізми мають поєднувати юридичний, комунікаційний та інформаційний виміри, перетворюючи правосуддя на відкриту публічну інституцію, де дотримання принципів законності та справедливості підкріплюється суспільним наглядом.

Гриценко В.Г.: Яку систему адміністративно-правових форм громадського контролю Ви виділили і як вони функціонують у судовій сфері України?

Відповідь: У дисертації систематизовано адміністративно-правові форми громадського контролю на три взаємопов'язані блоки: класичні, спеціалізовані та інформаційно-цифрові. Класичні форми охоплюють звернення, запити, участь у публічних слуханнях; спеціалізовані – антикорупційний моніторинг, незалежний аудит відкритості судів; інформаційно-цифрові – електронні платформи оцінювання діяльності судів, онлайн-аналіз судової практики, інтерактивні сервіси з подання скарг. Таке структурування дозволяє створити гнучку модель контролю, де традиційні юридичні процедури підсилюються сучасними технологічними інструментами, що відповідають вимогам європейського goodgovernance.

Манжула А.А.: Які основні прогалини у правовому регулюванні громадського контролю за судовою владою Ви виявили під час дослідження?

Відповідь: Проведений аналіз показав наявність низки системних прогалин. По-перше, чинне законодавство не містить чіткої дефініції громадського контролю та його процедур у судовій сфері. По-друге, норми, що стосуються відкритості судів і доступу громадськості до інформації, розпорошені між різними законами, що ускладнює їх застосування. Відсутня єдина стратегія державної політики щодо формалізації участі громадськості у моніторингу судів. Не визначено публічний орган, який би координував цю діяльність у межах системи

правосуддя. Це призводить до фрагментарності правового регулювання й перешкоджає дієвій реалізації контрольних функцій громадянського суспільства.

Сокурєнко О.А.: Як, на Вашу думку, має бути організована належна взаємодія між судами та інститутами громадянського суспільства у сфері контролю?

Відповідь: Ефективна взаємодія можлива лише за умови її чіткої інституціоналізації. Пропонується запровадити у структурі судової адміністрації або Вищої ради правосуддя окремий підрозділ, який би координував питання громадської участі та відкритості судів. Такий орган має забезпечувати регулярну звітність судів перед суспільством, вести електронний реєстр ініціатив громадського моніторингу, організовувати навчання суддів і представників громадських об'єднань. Крім того, доцільно створити цифрову платформу комунікації, що дозволить здійснювати інтерактивний обмін інформацією, спростує процедури подання звернень і гарантує відкритість статистичних даних про діяльність судів у нашій країні.

Окопник О.М.: Які закордонні практики громадського контролю Ви вважаєте доцільними для запровадження в Україні?

Відповідь: У ході порівняльно-правового аналізу нами розглянуто моделі Нідерландів, Польщі, Естонії та Фінляндії. Вони характеризуються чіткою нормативною регламентацією меж громадського контролю, високим рівнем цифровізації процедур та наявністю незалежних аналітичних центрів, які здійснюють постійний моніторинг діяльності судів. Зокрема, у Польщі діє публічний реєстр відвідуваності судових засідань, у Фінляндії – система регулярних публічних звітів судів перед громадою, а в Естонії – інтегрована онлайн-платформа оцінки прозорості правосуддя. Такі підходи можуть бути адаптовані до українських реалій через розроблення спеціального закону «Про громадський контроль у сфері правосуддя».

Максименко Н.В.: У чому полягає практична цінність Ваших напрацювань для органів державної влади та судової системи?

Відповідь: Практичне значення дисертації полягає у створенні цілісної моделі адміністративно-правового забезпечення громадського контролю, придатної для впровадження у діяльність судових органів. Запропоновані пропозиції можуть бути використані при розробленні законопроектів, спрямованих на підвищення відкритості судової влади, уніфікацію форм звітності та процедур взаємодії з громадськістю. Крім того, матеріали роботи можуть стати методичною основою для підготовки суддів і державних службовців у сфері публічного адміністрування. Вони дозволяють поєднати принципи судової незалежності з демократичною підзвітністю, утворює прозору комунікацію між судами й суспільством.

Після відповідей на запитання було озвучено висновок наукового керівника –**доктора юридичних наук, професора Соболя Є.Ю.**

Дисертація Наливайка Олега Юрійовича присвячена надзвичайно актуальній для сучасної України темі, що поєднує у собі аспекти адміністративного, конституційного та європейського права. Уперше в українській юридичній науці здійснено цілісне й комплексне дослідження адміністративно-правових засад громадського контролю за діяльністю органів судової влади в умовах демократичної трансформації та європейської інтеграції держави. Робота глибоко розкриває правову природу громадського контролю як інструменту публічної підзвітності судів, а також його роль у формуванні транспарентної та справедливої судової системи.

Особливу увагу приділено аналізу нормативно-правового забезпечення реалізації громадського контролю в системі судоустрою, структурі та класифікації його адміністративно-правових форм і процедур, визначенню суб'єктного складу та об'єктів контролю, проблематиці узгодження національного законодавства із міжнародними та європейськими стандартами транспарентності судочинства. Значне місце в дослідженні займає питання цифровізації контрольних процесів, використання електронних платформ, відкритих даних і механізмів публічної комунікації у взаємодії судів з громадськістю. Дисертація вирізняється системністю, логічною побудовою та високим рівнем теоретичного узагальнення, що підтверджує її наукову самостійність і прикладну цінність.

Результати дослідження апробовано на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, опубліковано в п'яти фахових виданнях. Запропоновані автором концептуальні підходи до модернізації адміністративно-правових механізмів контролю можуть бути використані під час підготовки законопроектів щодо вдосконалення прозорості судової влади, у діяльності органів державного управління, судової адміністрації, а також у процесі підвищення рівня правової культури громадян.

Дисертант проявив себе як відповідальний, ініціативний і глибоко підготовлений науковець, який уміє системно аналізувати складні правові явища, критично переосмислювати усталені доктрини, формулювати власні висновки й обґрунтовані пропозиції. У роботі він продемонстрував високий рівень володіння сучасною методологією, поєднав класичні способи юридичного аналізу з інноваційними підходами до дослідження електронного врядування й відкритих адміністративних процесів. Автор чітко володіє поняттєвим апаратом адміністративного права, працює з великим обсягом нормативного матеріалу, вміло інтегрує міжнародний і національний досвід.

Дисертація має логічну структуру, послідовно розкриває еволюцію, зміст і механізми реалізації громадського контролю в судовій сфері, містить обґрунтовані теоретичні узагальнення та практичні рекомендації, спрямовані на підвищення прозорості судової системи й ефективності публічного управління. Наукові положення та висновки є результатом

самостійної й ґрунтовної роботи здобувача, що відповідає сучасним вимогам до кваліфікаційних праць на здобуття ступеня доктора філософії.

З урахуванням викладеного, вважаю, що дисертаційне дослідження Наливайка Олега Юрійовича є завершеною науковою працею, яка має належний рівень теоретичної новизни, практичної значущості та наукової самостійності. Результати роботи можуть бути використані в законотворчості, практиці органів публічної влади, судовій адміністрації, системі підготовки кадрів для сектору правосуддя та в освітньому процесі.

Дисертація повністю відповідає вимогам, установленим до кваліфікаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», а її автор цілком заслуговує на присудження відповідного наукового ступеня.

Після цього слово було надано **рецензентам** наукової роботи:

Кандидат юридичних наук, доцент Максименко Н.В. відзначила високий науковий рівень дисертації Наливайка О.Ю., присвяченої дослідженню адміністративно-правових засад громадського контролю за діяльністю органів судової влади в Україні. Рецензент наголосила, що тема роботи є надзвичайно актуальною, адже питання підзвітності та відкритості судової влади безпосередньо пов'язане з формуванням довіри громадян до правосуддя й ефективністю публічного управління в цілому. У сучасних умовах, коли відбувається масштабна реформа судової системи та впроваджуються принципи *good governance*, дослідження громадського контролю набуває особливої ваги.

У роботі розкрито теоретичні основи й практичні аспекти адміністративно-правового забезпечення громадського контролю. Автором запропоновано власну концепцію функціонування цього інституту, визначено його сутність, принципи, суб'єктний склад, а також класифіковано форми й процедури здійснення контролю. Особливою перевагою дисертації є поєднання правового, інституційного й цифрового вимірів громадського контролю, що відображає сучасні тенденції розвитку публічного адміністрування. Дослідження характеризується глибоким аналізом нормативно-правової бази, критичним осмисленням практики реалізації контрольних процедур, а також обґрунтованими пропозиціями щодо вдосконалення законодавства у сфері правосуддя.

Рецензент відзначила методологічну виваженість і логічність побудови роботи, належний рівень апробації результатів, широке використання міжнародного досвіду та рекомендацій Ради Європи. Підкреслено, що практичні висновки автора мають прикладне значення для органів державної влади, судової адміністрації та громадських організацій, які здійснюють моніторинг судової діяльності.

Водночас Максименко Н.В. звернула увагу на окремі аспекти, які доцільно поглибити у майбутніх дослідженнях, зокрема: уточнити межі співвідношення міжнародно-правового та адміністративно-правового регулювання, деталізувати інституційні механізми взаємодії громадських

рад при судах, а також конкретизувати правовий статус електронних платформ і гарантії їхнього безпечного функціонування. Зауваження мають конструктивний характер і не знижують загальної позитивної оцінки запропонованої дисертації.

У підсумку рецензент зазначила, що дисертаційна робота Наливайка Олега Юрійовича є завершеним, самостійним і науково обґрунтованим дослідженням, що має вагоме теоретичне та практичне значення, відповідає всім вимогам МОН України до кваліфікаційних праць, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, доцент Сокурєнко О.А. підкреслила системність і ґрунтовність дисертаційної роботи Наливайка О.Ю., відзначивши її високий рівень теоретичного узагальнення й практичної спрямованості. Зазначено, що обрана тема має надзвичайну актуальність у зв'язку з реформуванням судової системи, необхідністю забезпечення прозорості діяльності судів та підвищення рівня довіри суспільства до правосуддя. Робота демонструє глибоке розуміння автором природи адміністративно-правових процесів у судовій сфері, а також важливості залучення громадськості до контролю за діяльністю судів як елементу демократичного врядування.

У дисертації систематизовано види, форми та механізми громадського контролю, запропоновано нову класифікацію їх адміністративно-правових форм, що поєднує традиційні юридичні інструменти з сучасними цифровими рішеннями. Значним внеском автора є розроблення концепції балансу між судовою незалежністю та підзвітністю суспільству, що дає змогу уникнути ризику надмірного політичного чи інформаційного впливу. Рецензент відзначила, що автор не лише описує чинні норми, а й пропонує шляхи їх вдосконалення, розкриваючи необхідні механізми взаємодії громадських рад при судах, антикорупційних платформ і систем електронного моніторингу правосуддя.

Серед переваг роботи – логічна структура, чіткість висновків, відповідність вимогам академічної доброчесності, послідовне використання сучасних методів дослідження, а також широка емпірична база, що охоплює приклади з національної й міжнародної практики.

Водночас рецензент звернула увагу на декілька аспектів, які потребують подальшого розвитку, зокрема: глибше висвітлення ефективності практичного впливу громадського контролю на поведінку судових органів; уточнення засобів запобігання можливим зловживанням під виглядом контролю; докладніше розмежування адміністративно-правового та конституційного регулювання у сфері судової влади. Такі зауваження мають науково-прикладний характер і не впливають на загальну високу оцінку дослідження.

У підсумку Сокурєнко О.А. відзначила, що дисертація Наливайка Олега Юрійовича є фундаментальною, комплексною та завершеною

науковою працею, що поєднує новизну, глибину аналітичного опрацювання та практичну цінність. Робота повністю відповідає вимогам чинних нормативних актів щодо підготовки кваліфікаційних досліджень, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційної роботи Наливайка Олега Юрійовича «Адміністративно-правові засади громадського контролю за діяльністю органів судової влади в Україні» **доктор юридичних наук, професор Кондратенко В.М.** відзначив, що здобувач у процесі навчання за освітньо-науковою програмою спеціальності 081 «Право» повністю виконав індивідуальний план, опанував сучасні методи правових досліджень, засвоїв теоретико-методологічні основи адміністративного права й публічного управління, продемонстрував високий рівень наукової самостійності та здатність до комплексного аналізу складних правових явищ.

Актуальність теми дисертації, на думку промовця, не викликає сумнівів. У сучасних умовах демократичного розвитку та реформування судової влади в Україні інститут громадського контролю набуває особливого значення як елемент сприяння відкритості, підзвітності та легітимності судових рішень. Автор переконливо доводить необхідність створення ефективного адміністративно-правового механізму, що регламентує взаємодію громадськості із судами, визначає процедури моніторингу, реагування та публічної комунікації у межах судової системи.

Наукова новизна дослідження, як наголосив професор Кондратенко В.М., полягає у формулюванні власної концепції громадського контролю в судовій сфері, визначенні його структурних елементів, принципів і функцій, а також у запропонованій класифікації адміністративно-правових форм і процедур контролю, що поєднують класичні юридичні інструменти з інноваційними електронними засобами. Автор запропонував нові підходи до співвідношення судової незалежності та публічної підзвітності, а також визначив оптимальні межі залучення громадськості у сфері правосуддя.

Доктор юридичних наук, професор Манжула А.А. у своєму виступі підтримав позитивну оцінку дисертації, висловивши водночас низку конструктивних зауважень. На його думку, деякі з авторських пропозицій щодо вдосконалення нормативного регулювання громадського контролю потребують подальшої конкретизації у частині процедур їхньої практичної реалізації на рівні судової адміністрації. Крім того, у дисертації можна було б ширше висвітлити питання юридичної відповідальності суб'єктів громадського контролю за неналежне виконання контрольних функцій, а також більш докладно проаналізувати адміністративно-правові аспекти взаємодії громадських рад при судах з органами судової влади. Водночас відзначив, що робота є цілісним і завершеним дослідженням, яке

має прикладну спрямованість, теоретичну глибину й істотне значення для розвитку вітчизняної адміністративно-правової доктрини.

Дисертацію рекомендовано до подальшого розгляду на засіданні спеціалізованої вченої ради як таку, що повністю відповідає вимогам, встановленим до кваліфікаційних наукових праць МОН України.

Кандидат юридичних наук, доцент Окопник О.М. підтримала попередні висловлені оцінки, наголосивши на глибокому змістовному наповненні та високій теоретичній зрілості дисертаційної роботи. Вона підкреслила, що дослідження поєднує ґрунтовний теоретико-правовий аналіз із чітко визначеною прикладною орієнтацією. Автор вміло працює з категоріальним апаратом адміністративного права, демонструє знання широкого кола нормативних актів, судової практики та міжнародних документів ООН, РЄ.

На думку доцента Окопник О.М., особливої уваги заслуговує запропонована здобувачем система критеріїв раціональності громадського контролю та його процедур, що може бути використана при розробленні законодавчих і підзаконних актів у сфері судового адміністрування. Позитивно оцінено здатність дисертанта підтримувати наукову дискусію, аргументовано відстоювати власні підходи, демонструючи глибоке розуміння сутності проблеми та логіку побудови авторської концепції.

У результаті обговорення Окопник О.М. зазначила, що дисертаційна робота є самостійним і завершеним дослідженням, яке поєднує теоретичну новизну з практичною цінністю, а її результати можуть бути використані у правотворчій, правозастосовній та освітній діяльності.

Кандидат юридичних наук, доцент Зеленко І.П. наголосила на безперечній актуальності теми, що безпосередньо пов'язана із процесами демократизації публічного управління та реалізацією конституційного принципу верховенства права. Вона зазначила, що дисертаційне дослідження Наливайка О.Ю. має послідовну логічну структуру, чітко сформульовану мету, узгоджені між собою об'єкт, предмет, завдання й методи дослідження, які гарантували досягнення значущих результатів.

Підкреслила, що автором сформульовано низку нових положень, серед яких – визначення сутності та змісту адміністративно-правового механізму громадського контролю у судовій сфері, класифікація його форм і процедур, а також авторські пропозиції щодо вдосконалення законодавства у напрямі розширення прозорості та публічності судової влади. Високо оцінено обсяг опрацьованої джерельної бази, до якої увійшли національні, міжнародні нормативно-правові акти, аналітичні матеріали та наукові праці провідних українських фахівців.

За словами Зеленко І.П., дисертація вирізняється методичною виваженістю, академічною культурою викладу й аналітичною глибиною, що свідчить про належний рівень наукової підготовки здобувача. Результати дослідження мають значну практичну цінність для державних інституцій, судової адміністрації та інститутів громадянського суспільства, які здійснюють моніторинг у сфері правосуддя.

У підсумку підтримала висновки рецензентів і наголосила, що дисертаційна робота Наливайка Олега Юрійовича є самостійним, оригінальним і завершеним дослідженням, що має теоретичну новизну, прикладне значення та повністю відповідає вимогам, встановленим до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право». Робота рекомендована до розгляду у спеціалізованій вченій раді.

Заслухавши й обговоривши доповідь Наливайка О.Ю., а також за результатами попередньої експертизи дисертації на фаховому семінарі кафедри права та правоохоронної діяльності, прийнято такі висновки щодо дисертації «Адміністративно-правові засади громадського контролю за діяльністю органів судової влади в Україні»:

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації на тему: «Адміністративно-правові засади громадського контролю за діяльністю органів судової влади в Україні»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Вибір теми дисертації зумовлений нагальною потребою українського суспільства у підвищенні ефективності правосуддя та відновленні довіри до судових інституцій. У контексті глибоких політико-правових трансформацій та тривалого воєнного стану питання відкритості, підзвітності та громадської участі в судовому процесі набуває не лише правового, а й стратегічного значення для збереження функціонування основ державності.

Попри проведення численних судових реформ, імплементацію антикорупційних механізмів і нормативне закріплення принципів прозорості, рівень довіри до судової системи залишається критично низьким. Серед причин – відсутність реальних засобів впливу на судову діяльність, обмежений доступ до механізмів контролю, а також переважно декларативний характер правових норм у цій сфері.

У складних умовах воєнного часу, коли особливо загострюється потреба у захисті прав і свобод людини, громадський контроль виконує не лише запобіжну, а й стабілізаційну функцію. Його ефективне правове забезпечення дозволяє виявляти зловживання, знижувати корупційні ризики, підвищувати рівень довіри до судових інституцій, зміцнюючи загальну легітимність державної влади.

Означена проблематика є також вкрай важливим елементом євроінтеграційної політики України. Вимоги до прозорості, відкритості та участі громадськості у прийнятті рішень, які закріплені в стандартах Європейського Союзу (далі – ЄС) і Ради Європи (далі – РЄ) (зокрема *Acquis* ЄС, рекомендаціях Європейської комісії з питань ефективності правосуддя (CEPEJ), Групи держав проти корупції (GRECO), Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії) [1-4]), вимагають адаптації вітчизняного законодавства з урахуванням правових і соціальних реалій. Без дотримання специфіки українського контексту

автоматичне, непродумане перенесення європейських моделей залишається неефективним.

Впровадження цифрових рішень в адміністративні процеси створює додаткові умови для посилення громадського контролю: електронні реєстри, онлайн-звернення, відкриті платформи гарантують нові форми участі. Водночас це породжує нові виклики правового регулювання – як от питання захисту персональних даних, юридичної сили електронних процедур, а також доступності таких знарядь для всіх категорій громадян й недержавних інституцій.

З огляду на зазначене, дослідження спрямовано на виявлення актуальних адміністративно-правових засад забезпечення організації та належного здійснення громадського контролю, його нормативного удосконалення, адаптацію до міжнародних, європейських стандартів і підвищення ролі населення у формуванні відкритості судової системи.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Проблематика громадського контролю за діяльністю органів судової влади в Україні перебуває у центрі уваги сучасної правничої науки та суміжних міждисциплінарних студій. Її актуальність визначається не лише внутрішньою логікою розвитку юриспруденції, а й реальними запитами з підвищення транспарентності правозастосовної діяльності. Ці питання розглядаються у працях вчених адміністративного права, публічного управління, конституційного права, а також у європейських студіях, де акцент робиться на інтеграції європейських стандартів *good governance* у національну правову систему.

У наукових працях сучасних вітчизняних авторів, серед яких Д. Арабаджієв, В. Василенко, П. Діхтієвський, В. Галунько, С. Косінов, О. Кузьменко, С. Лізаковська, В. Налуцишин, К. Нестеренко, Ю. Ніронка, О. Новіков, М. Терещенко, О. Терещук, предмет аналізу сконцентровано переважно на теоретичних основах взаємодії громадян з органами виконавчої влади, механізмах їхньої участі у прийнятті управлінських рішень та ін. Окремі науковці, серед яких М. Бліхар, Т. Гарасимів, О. Гоптарєв, Н. Гук, П. Каблак, В. Кравчук, І. Кравченко, О. Куліков, Н. Нестор, зверталися й до аналізу практики громадського контролю у сфері правосуддя, однак більшість досліджень зосереджені на окремих аспектах цієї багатовимірної проблематики.

Монографічні дослідження, що розкривають адміністративно-правові засади громадського контролю у всій повноті стосовно судової влади, залишаються радше винятком, аніж правилом. Найчастіше розгляд відбувається у ширшому контексті – при розгляді правового статусу судової влади, ролі громадських організацій або реформ судоустрою. Дисертації останніх років – наприклад, праця С. Віговського «Адміністративно-правові засади контролю за діяльністю місцевих судів» (2021), І. Ткаченко «Адміністративно-правове регулювання громадського контролю за діяльністю суддів» (2023), Д. Іл'юк «Судова влада і громадськість: концепт взаємодії» (2025) – показують окремі грані

проблеми, проте залишають її аналіз відкритим для подальшого наукового опрацювання.

У підсумку, обрана для розвідки тема органічно вписується у сучасний науковий дискурс, поєднує ключові напрацювання з новим концептуальним підходом до формалізації громадського контролю у сфері судочинства. Дисертація структурує відповідні адміністративно-правові процедури, створює необхідні передумови для поглиблення демократизації публічного управління у сфері правосуддя, відкриває перспективи для подальших фахових досліджень.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертацію виконано відповідно до положень Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки, затвердженої Указом Президента України від 11.06.2021 № 231/2021, Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24.03.2021 № 119/2021, Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки, затвердженої Указом Президента України від 27.09.2021 № 487/2021, Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 № 1106 та плану науково-дослідної роботи Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка «Концептуально-методологічні засади правового регулювання процесу європейської інтеграції України» (державний реєстраційний номер 200116U006126).

Мета й завдання дослідження. Метою дослідження є комплексний теоретико-правовий аналіз адміністративно-правових засад громадського контролю за діяльністю органів судової влади в Україні, а також розроблення обґрунтованих пропозицій і рекомендацій щодо підвищення ефективності та результативності цього контролю в умовах європейської інтеграції та трансформації системи правосуддя.

Для досягнення цієї мети поставлено такі основні завдання дослідження:

- розкрити поняття, природу та еволюцію інституту громадського контролю в судовій системі України;
- визначити суб'єкти, об'єкти та основні напрями громадського контролю у сфері судової влади;
- схарактеризувати сучасний стан і тенденції державної політики щодо громадського контролю за діяльністю судової влади в Україні;
- проаналізувати нормативно-правову базу функціонування громадського контролю в системі судоустрою України;
- з'ясувати адміністративно-правові форми здійснення громадського контролю у сфері судової влади;
- визначити основні адміністративні процедури громадського контролю у діяльності органів судової влади;

- оцінити міжнародно-правові стандарти громадського контролю за діяльністю судів і суддів;
- обґрунтувати напрями вдосконалення адміністративно-правових засад громадського контролю за діяльністю судової влади України в умовах європейської інтеграції.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що складаються у процесі організації, здійснення та розвитку громадського контролю за діяльністю органів судової влади в Україні, а також адміністративно-правові механізми, які забезпечують ефективність цієї форми взаємодії громадянського суспільства з публічною владою у сфері правосуддя.

Предмет дослідження – адміністративно-правові засади громадського контролю за діяльністю органів судової влади в Україні.

Методи дослідження. У дисертації застосовано загальний міждисциплінарний методологічний підхід, що передбачає органічне поєднання класичних і сучасних дослідницьких інструментів, кожен із яких був цілеспрямовано прив'язаний до відповідних завдань і підрозділів роботи. Діалектичний метод було використано для комплексного аналізу еволюції інституту громадського контролю в судовій системі. Саме завдяки цьому методу вдалося простежити зміну концептуальних підходів у теорії та практиці, розкрити історичну динаміку формування відповідних інститутів (підрозділ 1.1).

Системно-структурний метод забезпечив цілісне бачення громадського контролю як багаторівневої системи, що охоплює різноманітні суб'єкти, об'єкти та напрями впливу. На його основі сформульовано класифікацію суб'єктів і об'єктів, розкрито структурні взаємозв'язки між елементами інституту контролю (підрозділ 1.2).

Для аналізу стану і тенденцій державної політики щодо громадського контролю за судовою владою, найбільш адекватним виглядає застосування методу контент-аналізу та аналітичний метод. Саме ці методи дозволили системно розкрити нормативні документи, програмні стратегії, публічні заяви та офіційну інформацію органів публічної влади (підрозділ 1.3).

Формально-юридичний метод був спрямований на вивчення нормативно-правового забезпечення функціонування громадського контролю, аналіз формальних процедур і визначення правового статусу основних суб'єктів у цій сфері. Особливу увагу приділено детальному аналізу законодавчих та підзаконних актів, що регламентують порядок здійснення контролю, а також особливостей юридичних процедур (підрозділ 2.1).

Метод логіко-юридичного аналізу застосовано для деталізації та алгоритмізації процедур здійснення громадського контролю, визначення послідовності дій, моделей правового реагування, (підрозділи 2.2, 2.3).

Порівняльно-правовий метод дозволив ґрунтовно проаналізувати особливості положень національного і європейського законодавства, міжнародних стандартів у сфері громадського контролю. Завдяки йому

виявлено спільні та відмінні риси підходів, визначено перспективні напрямки гармонізації адміністративно-правових інститутів із правом ЄС (підрозділ 3.1).

Метод моделювання був залучений на етапі розроблення авторських пропозицій щодо удосконалення адміністративно-правових засад громадського контролю, побудови концептуальних моделей організації та взаємодії основних суб'єктів, формулювання класифікаційних схем і сценаріїв розвитку відповідних правових приписів (розділ 3.2).

Нормативна база дослідження охоплює Конституцію України, базові закони («Про судоустрій і статус суддів», «Про звернення громадян», «Про доступ до публічної інформації»), підзаконні акти та внутрішні регламенти органів судової влади, а також антикорупційні стратегії та програми розвитку правосуддя. Окрему увагу приділено аналізу стратегічних документів, які визначають державну політику у сфері транспарентності та громадської участі в діяльності судових органів, зокрема Національної стратегії у сфері прав людини, Державної антикорупційної програми, планів розвитку системи правосуддя, а також окремих урядових ініціатив, спрямованих на посилення підзвітності публічної адміністрації. Значну роль у формуванні нормативної основи відіграють міжнародно-правові акти та європейські стандарти (рекомендації CEPEJ, GRECO, Венеціанської комісії, документи ООН, РЄ), які задають сучасні орієнтири прозорості й залучення населення до здійснення судочинства.

Емпіричною основою є узагальнена практика функціонування органів судової влади, офіційні статистичні дані й аналітичні звіти публічних інституцій, результати моніторингу відкритості судів, матеріали наукових публікацій, а також словниково-довідникова література. До емпіричної бази також віднесено підсумки громадських обговорень, експертних консультацій, власні узагальнення та спостереження автора, отримані у процесі дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів. Дисертація є однією із перших у вітчизняній адміністративно-правовій науці комплексних праць, в якій системно розкрито сучасну концепцію адміністративно-правових засад громадського контролю за діяльністю органів судової влади в Україні з урахуванням європейських стандартів та умов цифрової трансформації. Результатом проведеного дослідження є низка сформульованих і обґрунтованих нових наукових положень, висновків та рекомендацій:

у перше:

– сформульовано авторське визначення природи та сутності громадського контролю за діяльністю органів судової влади як цілеспрямованої та впорядкованої діяльності структур громадянського суспільства й окремих зацікавлених осіб, орієнтованої на розв'язання суспільно важливих завдань, гарантування прав і свобод людини, підвищення прозорості функціонування судової системи. Запропоноване

трактування комплексно поєднує нормативно-правовий, соціальний та інформаційно-цифровий аспекти контролю, що дозволяє схарактеризувати це явище з позицій міждисциплінарного підходу, не дублює чинні у науці адміністративного права визначень і забезпечує новий рівень теоретичного й практичного осмислення ролі громадськості у сфері судочинства;

- розроблено концепцію інтегрованого механізму громадського контролю у судовій сфері, що передбачає поєднання класичних адміністративно-правових інструментів з сучасними інституційними та інноваційними електронними сервісами, орієнтованими на підвищення прозорості, підзвітності й відкритості судової влади відповідно до міжнародних та європейських стандартів. Обґрунтовано модель переходу від формальних юридичних засобів моніторингу до реальних партнерських і паритетних взаємин між судами та громадянським суспільством;

- запропоновано оригінальну класифікацію адміністративно-правових форм і процедур громадського контролю за діяльністю органів судової влади, яка комплексно охоплює класичні (звернення, скарги, участь у публічних слуханнях, обговореннях), спеціалізовані (антикорупційний моніторинг, незалежний аудит відкритості), а також інформаційно-технічні знаряддя (електронні платформи оцінювання, інтерактивні механізми подання звернень і скарг, онлайн-аналіз судової практики). Запропонована систематизація має як науково-теоретичне, так і практичне значення для подальшого вдосконалення нормативного регулювання й розвитку механізмів участі громадськості у сфері судочинства;

- проведено ґрунтовний аналіз меж і допустимого впливу громадського контролю на діяльність судової влади із чітким розмежуванням меж легітимної участі інститутів громадянського суспільства та ризиками політичного чи корпоративного тиску на незалежність суддів. На основі системного вивчення міжнародних і європейських стандартів уперше сформульовано авторські критерії збалансованої та правомірної участі населення в процесах судового адміністрування, що дозволяє гарантувати прозорість і підзвітність судової системи без загрози для її незалежності;

удосконалено:

- систему класифікації суб'єктів і об'єктів громадського контролю у сфері судової влади. Науково обґрунтовано розширення складу суб'єктів контролю: окрім традиційних громадських об'єднань, до них включено медіа, аналітичні центри, професійні й експертні спільноти, онлайн-асоціації та електронні платформи, що відображає сучасну динаміку участі суспільства у судовому адмініструванні;

- адміністративно-правові процедури здійснення громадського контролю. Деталізовано структуру й зміст основних механізмів від подання звернень, отримання інформації, участі у публічних слуханнях, незалежного моніторингу до застосування цифрових сервісів для взаємодії

із судами, що сприяє підвищенню прозорості, доступності та ефективності правосуддя;

- підходи до гармонізації вітчизняного законодавства із міжнародними стандартами транспарентності сфери правосуддя. На основі аналізу кращих європейських практик розроблено дієві шляхи адаптації національної правової площини та адміністративних практик до вимог good governance з урахуванням суспільних трансформацій;

- механізми формування та реалізації державної політики у сфері громадського контролю за судовою владою. Доведено необхідність формування комплексної, стратегічно орієнтованої політики, що інтегрує інституційні, процедурні та інформаційно-комунікаційні інструменти для забезпечення не декларативної, а реальної участі громадськості у реформуванні судочинства;

набули подальшого розвитку:

- аналіз й уточнення критеріїв забезпечення оптимального балансу між стійким збереженням незалежності судової системи та впровадженням ефективних механізмів демократичного контролю за її діяльністю. Розширено наукове тлумачення меж легітимної участі громадян у питаннях правосуддя, з урахуванням необхідності запобігання індивідуальному, політичному чи корпоративному тиску на суддівський корпус;

- методологічні підходи до характеристики громадського контролю у сфері судової влади, які дістали якісно нового змісту завдяки впровадженню аналітичних та інтеграційних прийомів і способів, що дозволило вперше цілісно поєднати адміністративно-правову доктрину з інструментами сучасного суспільствознавчого аналізу, зокрема засобами аналізу даних, моніторингу електронних комунікацій і оцінки громадської думки. Це забезпечило виявлення реальних практик, тенденцій та викликів функціонування громадського контролю в сучасній судовій системі;

- стратегії інституційного закріплення громадського контролю в умовах європейської інтеграції України у спосіб визначення практичних орієнтирів, етапів і знарядь розбудови партнерських взаємин між судами та недержавним сектором, а також напрями вдосконалення профільного законодавства відповідно до міжнародних стандартів демократичного врядування.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що матеріали дисертації, висновки, пропозиції та рекомендації можна використовувати:

- у науково-дослідній сфері результати дисертації можуть слугувати основою для подальших теоретичних розвідок щодо адміністративно-правового забезпечення громадського контролю, розвитку інститутів громадянського суспільства, а також у дослідженнях, присвячених модернізації правових механізмів взаємодії держави й населення у сфері правосуддя (акт впровадження, довідка Науково-дослідного інституту публічного права);

– в освітньому процесі положення, висновки й рекомендації дисертації можуть бути використані при підготовці навчальних програм, курсів, спецкурсів, лекцій та семінарських занять з адміністративного, конституційного та європейського права, а також у межах професійної підготовки майбутніх юристів, держслужбовців і фахівців сфери публічного управління (довідка про впровадження Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка);

– у законотворчій діяльності запропоновані у роботі ідеї, висновки та обґрунтовані пропозиції можуть бути враховані під час підготовки проєктів законів, підзаконних актів, а також вдосконалення чинного законодавства щодо організації громадського контролю, забезпечення відкритості та прозорості судової влади, імплементації європейських стандартів;

– у правозастосовній діяльності основні висновки, моделі й практичні рекомендації можуть бути використані органами державної влади, судами, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями та іншими суб'єктами при розробці внутрішніх регламентів, процедур доступу до інформації, реалізації механізмів залучення активістів до процесів оцінки діяльності органів правосуддя, а також при розгляді індивідуальних звернень, скарг і пропозицій.

Апробація результатів дослідження. Основні результати проведеного дослідження, його концептуальні наукові положення та висновки оприлюднено на міжнародних і всеукраїнській науково-практичній конференції, зокрема: «Актуальні проблеми національного законодавства» (м. Кропивницький, 11 лист. 2022 р.), «Сектор безпеки України: актуальні питання науки та практики» (м. Харків, 27-28 квітня 2023 р.), «Права людини в період збройних конфліктів» (м. Одеса, 3 лист. 2023 р.), «Актуальні проблеми національного законодавства» (м. Кропивницький, 21 лист. 2024 р.).

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, які містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (201 найменування на 21 сторінці) і додатків (4 додатки). Загальний обсяг дисертації становить 212 сторінок.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ,

в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Наливайко О.Ю. Адміністративно-правове підґрунтя реалізації форм громадського контролю за діяльністю органів державної влади. *Наукові записки. Серія: Право.* 2022. Вип. 13. С. 94-98.

2. Наливайко О.Ю. Специфіка суб'єктів, об'єктів і напрямів громадського контролю за діяльністю органів судової влади України. *Наукові записки. Серія: Право.* 2023. Вип. 14. С. 147-152.

3. Наливайко О.Ю. Адміністративно-правове регулювання у сфері громадського контролю в системі судоустрою України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. № 86. Ч. 4. С. 11-16.

4. Наливайко О.Ю. Адміністративно-правові форми та процедури громадського контролю у сфері діяльності органів судової влади. *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра*. 2025. № 2 (18). С. 90-100.

5. Наливайко О.Ю. Громадський контроль за судовою владою: міжнародно-правові стандарти та адміністративно-правові механізми в умовах європейської інтеграції. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2025. № 2. С. 51-56.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Наливайко О.Ю. Сутність та зміст громадського контролю за діяльністю органів державної влади у розрізі адміністративного права. *Актуальні проблеми національного законодавства* : збірн. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, ЦДУ ім. В. Винниченка, 11 лист. 2022 р.). Кропивницький, 2022. Ч. 1. С. 96-98.

2. Наливайко О.Ю. Сучасний стан та особливості розвитку інституту громадського контролю в системі судоустрою України. *Сектор безпеки України: актуальні питання науки та практики* : збірн. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого, 27-28 квітн. 2023 р.). Харків : Друкарня Мадрид, 2023. Ч. 1. С. 196-205.

3. Наливайко О.Ю. Функціонування суб'єктів спеціального громадського контролю у сфері діяльності судової влади як складова юридичного механізму захисту прав людини. *Права людини в період збройних конфліктів* : збірн. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 3 лист. 2023 р.). Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2023. С. 66-73.

4. Наливайко О.Ю. Особливості втілення міжнародно-правових стандартів у державну політику України щодо громадського контролю у судовій системі. *Актуальні проблеми національного законодавства* : збірн. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, ЦДУ ім. В. Винниченка, 21 лист. 2024 р.). Кропивницький, 2024. Ч. 1. С. 123-126.

Характеристика особистості здобувача. Наливайко Олег Юрійович народився 22 березня 1991 року у місті Кіровограді (нині місто Кропивницький). У 2012 році закінчив Київський національний університет імені Тараса Шевченка за напрямком підготовки/спеціальністю – "Правознавство" та здобув кваліфікацію бакалавра правознавства.

У 2014 році закінчив Київський національний університет імені Тараса Шевченка, отримав повну вищу освіту за спеціальністю "Правознавство" та здобув кваліфікацію магістр правознавства. Диплом магістра з відзнакою. Академічні права за вказаним дипломом – право

вступу до аспірантури, професійні права – робота за фахом, викладацька робота, наукова робота. З вересня 2014 року по грудень 2018 року був призначений та обіймав посади старшого секретаря апарату суду, помічника голови суду у Господарському суді Київської області.

У грудні 2018 року звільнений із займаної посади за переведенням до Північного апеляційного господарського суду і призначений на посаду помічника судді Кравчука Геннадія Анатолійовича на час виконання ним повноважень судді Північного апеляційного господарського суду, яку займає по теперішній час. Мови: українська, англійська. Автор 9 наукових публікацій з питань адміністративного права.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стиль викладення в дисертації матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують доступність їхнього сприйняття.

У результаті попередньої експертизи дисертації Наливайка О.Ю. та повноти публікації основних результатів дослідження.

УХВАЛЕНО:

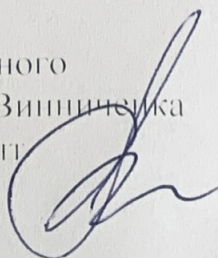
1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Наливайка Олега Юрійовича на тему: «Адміністративно-правові засади громадського контролю за діяльністю органів судової влади в Україні».

2. Визнати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Наливайка О.Ю. відповідає спеціальності 081 Право та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Наливайка Олега Юрійовича на тему: «Адміністративно-правові засади громадського контролю за діяльністю органів судової влади в Україні» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право.

Рецензент:

доцент кафедри галузевого права
та правоохоронної діяльності
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
кандидат юридичних наук, доцент

Наталія МАКСИМЕНКО

Рецензент:

доцент кафедри галузевого права
та правоохоронної діяльності
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
кандидат юридичних наук, доцент

Олена СОКУРЕНКО